

Spis treści

Wstęp	17
-------------	----

Rozdział pierwszy

Pojęcie, podziały i systematyka prawa rzymskiego	19
--	----

§ 1. Pojęcie i znaczenie prawa rzymskiego	19
1. Prawo rzymskie	19
2. Rzymskie pojęcie prawa i sprawiedliwości	21
§ 2. Podziały prawa	22
1. Prawo publiczne i prywatne	22
2. <i>Ius civile</i> i <i>ius gentium</i>	23
3. <i>Ius naturale</i>	24
4. <i>Ius honorarium</i>	25
§ 3. Systematyka prawa rzymskiego	26
1. Systematyka według Instytucji	26
2. Systematyka pandektowa	27
3. Zakres i układ podręcznika	27

Rozdział drugi

Historia źródeł prawa rzymskiego	29
--	----

§ 4. Okresy historycznego rozwoju państwa i prawa rzymskiego	29
1. Ustrój państwa rzymskiego w rozwoju historycznym	29
2. Periodyzacja rzymskiego prawa prywatnego	30
§ 5. Magistratury rzymskie	31
1. Określenie i klasyfikacja	31
2. Poszczególne magistratury	32
§ 6. Źródła prawa rzymskiego	33
1. Źródła poznania	33
2. Źródła tworzenia prawa rzymskiego	35
§ 7. Okres prawa archaicznego	36
1. Początki prawa w czasach królewskich	36
2. Ustawa XII tablic	37
3. Dalszy rozwój wczesnego prawa	38
§ 8. Okres rozwoju i prawa przedklasycznego	40
1. Prawo przedklasyczne późnej republiki	40
2. Pretor i prawo pretorskie	40
3. Jurysprudencja świecka	43
4. Ustawodawstwo	44
§ 9. Prawo klasyczne	44
1. Źródła prawa klasycznego	44

2. Ustawy (<i>leges</i>) i uchwały senatu (<i>senatus consulta</i>)	44
3. Kodyfikacja edyktu pretorskiego	45
4. Konstytucje cesarskie	46
5. Jurysprudencja klasyczna	47
§ 10. Okres schyłkowy (prawo poklasyczne)	50
1. Charakterystyka prawa poklasycznego	50
2. Ustawy cesarskie i zbiory prawa	51
§ 11. Kodyfikacja justyniańska	53
1. Plany kodyfikacyjne	53
2. Prace nad kodyfikacją i jej części (Kodeks, Digesta, Instytucje)	53
3. Nowele i <i>Corpus Iuris Civilis</i>	56
§ 12. Rzymskie prawo prywatne w średniowieczu i czasach nowożytnych	57
1. Prawo rzymsko-bizantyjskie	57
2. Glosatorzy i komentatorzy	58
3. Recepcja prawa rzymskiego	60
4. Współczesny system romanistyczny prawa	61
5. Prawo rzymskie w Polsce	62

Rozdział trzeci

Rzymski proces cywilny	65
§ 13. Ogólna charakterystyka i rozwój historyczny	65
1. <i>Actio</i>	65
2. Rodzaje postępowania	66
3. Stadia procesowe	67
§ 14. Postępowanie zwyczajne	67
1. Organizacja sądownictwa (do czasów dominatu)	67
2. Jurysdykcja	68
3. Właściwość sądu	68
4. Sędzia i sądy	69
§ 15. Strony procesowe	69
1. Powód i pozwany	69
2. Zdolność procesowa	70
3. Legitymacja procesowa	70
§ 16. Postępowanie legisakcyjne	70
1. Charakterystyka i rodzaje legisakcji	70
2. Przebieg postępowania	71
§ 17. Postępowanie formułkowe	72
1. Geneza i cechy charakterystyczne	72
§ 18. Postępowanie w stadium <i>in iure</i>	74
1. Obecność stron i zastępstwo procesowe	74
2. <i>Editio actionis</i>	74
3. Pozycja pozwanego	75
4. <i>Litis contestatio</i>	75
§ 19. Stadium <i>apud iudicem</i>	77
1. Postępowanie dowodowe	77
2. Wyrok i jego prawomocność	77
§ 20. Postępowanie egzekucyjne	78
1. Pojęcie i podstawy egzekucji	78
2. Rodzaje egzekucji	79

§ 21. Formułka procesowa i rodzaje skarg	79
1. Formułka procesowa i jej części	79
2. <i>Actiones in rem</i> oraz <i>in personam</i>	80
3. Skargi cywilne i pretorskie	81
4. <i>Actiones stricti iuris</i> i <i>bonae fidei</i>	82
5. Inne rodzaje skarg	83
§ 22. Ochrona pozapprocesowa	83
1. Środki ochrony pozapprocesowej	83
2. Interdykty	84
3. <i>Restitutio in integrum</i>	84
§ 23. Proces kognicyjny	85
1. Organizacja sądownictwa za dominatu	85
2. Ogólna charakterystyka	85
3. Postępowanie	86
4. Egzekucja	87

Rozdział czwarty

Prawo osobowe

§ 24. Zdolność prawna	89
1. Ogólne uwagi o zdolności prawnej	89
2. Status i kategorie osób fizycznych	90
3. Zakres zdolności prawnej	91
4. <i>Capitis deminutio</i>	91
5. <i>Postliminium</i>	92
§ 25. Niewolnicy	92
1. Powstanie niewoli	92
2. Sytuacja prawna i społeczna niewolnika	93
3. Wygaśnięcie niewoli	95
§ 26. Wolno urodzeni mieszkańcy państwa rzymskiego	97
1. Obywatele rzymscy	97
2. <i>Latini</i>	98
3. Peregryni	98
§ 27. Wyzwolenicy	99
1. Sytuacja prawna wyzwolenców	99
2. Prawo patronatu	100
3. <i>Latini Iuniani</i> i <i>deditiorum numero</i>	100
§ 28. Stany pośrednie ograniczenia wolności (półwolni)	101
1. <i>Mancipio dati</i>	101
2. Koloni	101
3. Inne kategorie półwolnych	102
§ 29. Osoby <i>sui iuris</i> i <i>alieni iuris</i>	103
1. <i>Sui iuris</i>	103
2. <i>Alieni iuris</i>	103
§ 30. Umniejszenie czci obywatelskiej	104
1. Infamia	104
2. <i>Turpitude</i>	105
§ 31. Osoby prawne	105
1. Pojęcie	105
2. Osoby prawne w państwie rzymskim	105
3. Osoba prawna według prawa rzymskiego	107

§ 32. Zdolność do czynności prawnych	108
1. Pojęcie i zakres	108
2. Wiek a zdolność do czynności prawnych	108
3. Pozostałe ograniczenia	110
4. Odpowiedzialność za czyny bezprawne	111
§ 33. Pojęcie i rodzaje czynności prawnych	111
1. Czynność prawna i oświadczenie woli	111
2. Rodzaje czynności prawnych	112
3. Forma czynności prawnych	114
4. Ważność i nieważność czynności prawnych	115
§ 34. Wady oświadczenia woli	116
1. Pojęcie i klasyfikacja	116
2. Oświadczenie nie na serio i pozorność czynności prawnej	116
3. Pomyłka i błąd	117
4. <i>Metus i dolus</i>	119
§ 35. Treść i skutki czynności prawnych	120
1. Składniki treści czynności prawnej	120
2. Termin	120
3. Warunek	121
4. Polecenie	123
5. Nabycie prawa	123
§ 36. Zastępstwo przy czynnościach prawnych	124
1. Pojęcie i rodzaje	124
2. Zastępstwo według prawa rzymskiego	124

Rozdział piąty

Prawo rodzinne	126
§ 37. Rodzina rzymska	126
1. Rodzina agnатыczna	126
2. Rodzina kognатыczna	127
3. <i>Pater familias</i>	128
4. Pozycja prawna osób <i>alieni iuris</i>	130
5. Sytuacja majątkowa <i>filii familias</i>	130
6. <i>Gentiles</i>	132
§ 38. Małżeństwo rzymskie	132
1. Pojęcie i przesłanki	132
2. Ustawodawstwo małżeńskie cesarza Augusta	134
§ 39. Zawarcie i rozwiązanie małżeństwa	135
1. Zaręczyny	135
2. Zawarcie małżeństwa	136
3. Rozwiązanie małżeństwa	136
4. <i>Conventio in manum</i>	137
§ 40. Skutki prawne małżeństwa	138
1. Skutki osobowe	138
2. Skutki majątkowe	138
3. Posag	138
4. Darowizny między małżonkami	139
§ 41. Związki podobne do małżeństwa i pozamałżeńskie	140
1. Konkubinat	140
2. <i>Matrimonium iuris gentium</i>	140
3. Inne związki	140

§ 42. Władza ojcowska (<i>patria potestas</i>)	141
1. Powstanie władzy ojcowskiej	141
2. Treść władzy ojcowskiej	143
3. Wygaśnięcie władzy ojcowskiej	143
§ 43. Opieka i kuratela	144
1. Pojęcia i rodzaje	144
2. Opieka nad dziećmi i niedojrzałymi	144
3. Opieka nad kobietami	145
4. Kuratela	146

Rozdział szósty

Prawo spadkowe	147
§ 44. Charakterystyka ogólna	147
1. Rozwój historyczny rzymskiego prawa spadkowego	147
2. Pojęcie dziedziczenia	149
3. Powołanie do spadku	150
§ 45. Pojęcie i formy rzymskiego testamentu	151
1. Pojęcie testamentu	151
2. Formy testamentu	152
3. Kodycył	154
§ 46. Zdolność testowania i dziedziczenia z testamentu	154
1. Sporządzenie testamentu	154
2. Spadkobiercy testamentowi	155
3. <i>Incapacitas i indignitas</i>	155
4. Odwołanie testamentu	156
§ 47. Treść testamentu	156
1. Ustanowienie spadkobiercy	156
2. Podstawienie dziedzica (substytucja)	157
3. Inne postanowienia	158
§ 48. Dziedziczenie beztestamentowe	159
1. Pojęcie i rozwój historyczny	159
2. Dziedziczenie beztestamentowe wedle ustawy XII tablic	159
3. Dziedziczenie beztestamentowe wedle prawa pretorskiego	160
4. Zmiany w okresie pryncypatu	161
5. Dziedziczenie beztestamentowe wedle Nowel justyniańskich	162
§ 49. Dziedziczenie przeciwtestamentowe	163
1. Pojęcie i funkcja	163
2. Dziedziczenie przeciwtestamentowe według <i>ius civile</i>	163
3. Zmiany w prawie pretorskim	164
4. <i>Querela inofficiosi testamenti</i>	165
5. Zachowek	165
6. Dziedziczenie przeciwtestamentowe w prawie justyniańskim	166
§ 50. Przyjęcie i odrzucenie spadku	167
1. Sposoby przyjęcia spadku	167
2. Spadek leżący (<i>hereditas iacens</i>)	168
3. Transmisja powołania	169
4. Odrzucenie spadku	169
§ 51. Nabycie spadku i jego skutki	170
1. Nabycie spadku	170
2. Odpowiedzialność za długi spadkowe	170
3. Ochrona prawa spadkobiercy	171

§ 52. Nabycie spadku przez kilku spadkobierców	172
1. Współdziedziczenie	172
2. Prawo przyrostu	172
3. Zaliczenie na dział spadkowy (<i>collatio bonorum</i>)	173
§ 53. Zapisy	173
1. Pojęcie i rodzaje	173
2. Rodzaje legatów	174
3. <i>Lex Falcidia</i> i kwarta falcydyska	175
4. Fideikomis uniwersalny (<i>fideicommissum hereditatis</i>)	175
§ 54. <i>Mortis causa capio</i>	176

Rozdział siódmy

Prawo rzeczowe	177
§ 55. Pojęcie i rodzaje rzeczy	177
1. Pojęcie rzeczy	177
2. Rzeczy pojedyncze, złożone i zbiorowe	178
3. <i>Res Mancipi</i> i <i>nec Mancipi</i>	179
4. Nieruchomości i ruchomości	180
5. <i>Genus</i> i <i>species</i>	181
6. Rzeczy podzielne i niepodzielne	181
7. Rzeczy zużywalne i niezaużywalne	181
8. Pożytki i przynależności	182
§ 56. Rodzaje władztwa nad rzeczami	183
1. Władztwo faktyczne i prawne	183
§ 57. Pojęcie i rozwój historyczny posiadania	183
1. Pojęcie	183
2. Rozwój historyczny posiadania	184
§ 58. Rodzaje posiadania	185
1. Posiadanie a dzierżenie	185
2. <i>Possessio ad interdicta</i> oraz <i>possessio ad usucapionem</i>	186
3. <i>Possessio iusta</i> oraz <i>iniusta</i>	186
4. Posiadanie w dobrej i złej wierze	186
5. Posiadanie wadliwe a niewadliwe	187
§ 59. Nabycie i utrata posiadania	188
1. Nabycie <i>corpus</i>	188
2. <i>Animus</i> przy nabyciu posiadania	189
3. Utrata posiadania	190
§ 60. Ochrona posiadania	191
1. Pojęcie i zakres	191
2. Interdykty <i>retinendae possessionis</i>	192
3. Interdykty <i>recuperandae possessionis</i>	193
4. <i>Quasi possessio iuris</i>	193
§ 61. Rzymska własność prywatna	194
1. Rozwój historyczny pojęcia i stosunków własności rzymskiej	194
2. Pojęcie prawa własności	195
§ 62. Rodzaje własności	197
1. Własność kwirytarna	197
2. Własność bonitarna (pretorska)	197
3. Własność peregrynów	198
4. Własność na gruntach prowincjonalnych	198
5. Współwłasność	198

§ 63. Nabycie własności	199
1. Podział sposobów nabycia własności	199
2. Pochodne i pierwotne nabycie własności	200
§ 64. Pochodne sposoby nabycia własności	200
1. Mancypacja	200
2. <i>In iure cessio</i>	201
3. Tradycja	202
§ 65. Pierwotne sposoby nabycia własności	204
1. Zawłaszczenie i nabycie skarbu	204
2. Akcesja	204
3. Specyfikacja (przetworzenie)	206
4. Nabycie własności na pożytkach	206
5. Zasiedzenie	207
§ 66. Ochrona własności	209
1. Środki ochrony własności	209
2. Skarga windykacyjna	210
3. Skarga negatoryjna	211
4. Skarga Publicjańska	211
§ 67. Prawa rzeczowe ograniczone	212
1. Pojęcie i podział	212
§ 68. Służebności	212
1. Pojęcie i podział	212
2. Służebności gruntowe	213
3. Służebności osobiste	214
4. Nabycie, zgaśnięcie i ochrona służebności	215
§ 69. Pojęcie i rodzaje prawa zastawu	216
1. Pojęcie	216
2. Rozwój historyczny	217
3. Rodzaje zastawu	218
§ 70. Przedmiot i treść prawa zastawu	219
1. Przedmiot zastawu	219
2. Treść prawa zastawu	219
3. Kilka zastawów na jednej rzeczy	220
4. Zgaśnięcie zastawu	221
§ 71. Emfiteuza i <i>superficies</i>	221
1. Emfiteuza jako wieczysta dzierżawa	221
2. <i>Superficies</i>	222

Rozdział ósmy

Zobowiązania	223
§ 72. Charakterystyka i rozwój historyczny zobowiązań	223
1. Definicje źródłowe	223
2. Pojęcie zobowiązania	224
3. Świadczenie	224
4. Dług i odpowiedzialność	225
§ 73. Źródła zobowiązań	226
1. Czynności niedozwolone i dozwolone; <i>nexum, sponsio</i>	226
2. Późniejsze źródła zobowiązań	228
§ 74. Podziały zobowiązań	228
1. Zobowiązania kontraktowe i deliktowe	228
2. Zobowiązania jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące	229

3. Zobowiązania <i>stricti iuris</i> i <i>bonae fidei</i>	230
4. Zobowiązania cywilne i naturalne	231
§ 75. Wielość podmiotów zobowiązania	233
1. Wierzytelności i długi podzielne	233
2. Zobowiązania solidarne	233
3. Zobowiązania kumulatywne	236
§ 76. Zmiana podmiotu zobowiązania	236
1. Zmiana wierzyciela i dłużnika w prawie rzymskim	236
2. Przelew wierzytelności (cesja)	237
§ 77. Podział zobowiązań ze względu na przedmiot	238
1. Zobowiązania z przedmiotem świadczenia oznaczonym <i>in genere</i> lub <i>in specie</i>	238
2. Zobowiązania pieniężne	238
3. Odsetki	239
4. Zobowiązania przemienne (alternatywne)	239
5. Upoważnienie przemienne	240
6. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	240
§ 78. Sposób, miejsce i czas wykonania zobowiązania	241
1. Sposób wykonania	241
2. <i>Adstipulator</i> i <i>solutionis gratia adiectus</i>	242
3. Miejsce i czas wykonania świadczenia	243
§ 79. Odpowiedzialność za niewykonanie zobowiązania	244
1. Przesłanki odpowiedzialności	244
2. Wina (<i>culpa</i>)	244
3. Zakres odpowiedzialności zawinionej	245
4. Odpowiedzialność z tytułu <i>custodia</i>	246
§ 80. Szkoda i zasady odszkodowania	247
1. Szkoda i obowiązek jej naprawienia	247
2. Ustalenie wysokości odszkodowania	248
3. Odszkodowanie sądowe	249
§ 81. Zwłoka	250
1. Zwłoka dłużnika	250
2. Zwłoka wierzyciela	251
§ 82. Umowy i kontrakty w ogólności	252
1. Umowy	252
2. Pojęcie i podział kontraktów	252
3. Rozszerzenie systemu kontraktowego	253
§ 83. Kontrakty realne	254
1. Charakterystyka ogólna	254
2. Kontrakt pożyczki (<i>mutuum</i>)	254
3. Kontrakt powiernictwa (<i>fiducia</i>)	256
4. Kontrakt przechowania (<i>depositum</i>)	257
5. Szczególne rodzaje depozytu	258
6. Kontrakt użyczenia (<i>commodatum</i>)	259
7. Kontrakt użyczenia a <i>precarium</i>	260
8. Kontrakt zastawu ręcznego (<i>pignus</i>)	261
§ 84. Kontrakty werbalne	262
1. Stypulacja	262
2. <i>Dotis dictio</i>	264
3. <i>lusiurandum liberti</i>	265

§ 85. Kontrakty literalne	265
1. <i>Expensilatio</i>	265
2. <i>Chirographa i syngrapha</i>	266
§ 86. Kontrakty konsensualne	266
1. Charakter i rodzaje	266
§ 87. Kontrakt kupna-sprzedaży (<i>emptio venditio</i>)	267
1. Rozwój historyczny	267
2. Treść	268
3. Towar i cena	268
4. Obowiązki sprzedawcy	270
5. Ewikcja	270
6. Rękojmia za wady fizyczne rzeczy	272
7. Obowiązki kupującego	273
8. <i>Periculum emptoris</i>	274
9. Umowy dodatkowe	274
§ 88. Charakterystyka i rodzaje kontraktu najmu (<i>locatio conductio</i>)	275
§ 89. Kontrakt najmu rzeczy (<i>locatio conductio rei</i>)	275
1. Treść	275
2. Obowiązki wynajmującego	276
3. Obowiązki najemcy	277
4. Podnajem	277
5. Rozwiązanie kontraktu	278
6. Najem a kupno-sprzedaż rzeczy	278
§ 90. Kontrakt najmu usług (<i>locatio conductio operarum</i>)	278
1. Treść	278
2. Obowiązki stron	279
§ 91. Kontrakt najmu dzieła (<i>locatio conductio operis</i>)	280
1. Treść	280
2. Obowiązki stron	280
3. Przewóz morski i <i>lex Rhodia de iactu</i>	281
§ 92. Kontrakt zlecenia (<i>mandatum</i>)	281
1. Treść kontraktu	281
2. Specjalne rodzaje kontraktu zlecenia	283
§ 93. Kontrakt spółki (<i>societas</i>)	284
1. Treść kontraktu	284
2. Rozwój historyczny	285
3. Obowiązki wspólników	285
4. Spółka a osoba prawna	286
5. Rozwiązanie kontraktu spółki	286
§ 94. Kontrakty nienazwane	287
1. Pojęcie	287
2. Klasyfikacja	288
3. Kontrakt estymatoryjny (<i>aestimatum</i>)	289
4. Zamiana (<i>permutatio</i>)	289
§ 95. <i>Pacta vestita</i>	290
1. Pojęcie i podział	290
2. <i>Pacta adiecta</i>	290
§ 96. <i>Pacta praetoria</i>	290
1. <i>Constitutum debiti</i>	290
2. <i>Recepta</i>	291

§ 97. <i>Pacta legitima</i>	292
1. <i>Pactum donationis</i> (darowizna)	292
2. <i>Compromissum</i>	294
§ 98. Zobowiązania <i>quasi ex contractu</i>	294
1. Pojęcie i rodzaje	294
2. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia (<i>negotiorum gestio</i>)	294
3. Bezpodstawne wzbogacenie	295
§ 99. Zobowiązania z deliktów	297
1. Charakterystyka ogólna	297
2. Rodzaje deliktów	299
§ 100. <i>Furtum</i> (kradzież) i <i>rapina</i> (rabunek)	299
1. <i>Furtum</i>	299
2. <i>Rapina</i>	300
§ 101. <i>Damnum iniuria datum</i>	301
1. <i>Lex Aquilia</i>	301
2. Zakres ochrony	301
§ 102. <i>Iniuria</i>	302
1. Pojęcie	302
2. Zakres deliktu w rozwoju historycznym	302
§ 103. Delikty prawa pretorskiego	303
1. <i>Metus</i>	303
2. <i>Dolus</i>	303
3. <i>Fraus creditorum</i>	304
§ 104. Zobowiązania <i>quasi ex delicto</i>	305
1. Pojęcie i rodzaje	305
2. <i>Effusum vel deiectum</i>	306
3. <i>Positum ac suspensum</i>	306
4. <i>Iudex qui litem suam facit</i>	306
5. Odpowiedzialność właścicieli statków, gospód i stajen zajezdnych	307
§ 105. Odpowiedzialność za zobowiązania osób <i>alieni iuris</i> oraz za szkody wyrządzone przez zwierzęta	307
1. <i>Actiones adiecticiae qualitatis</i>	307
2. Odpowiedzialność noksalna	308
3. Odpowiedzialność za zwierzęta	308
§ 106. Umocnienie zobowiązań	309
1. Sposoby umocnienia (zabezpieczenia) zobowiązań	309
2. Poręczenie	309
3. Zadek	311
§ 107. Umorzenie zobowiązań	311
1. Pojęcie i sposoby umorzenia zobowiązań	311
§ 108. Umorzenie zobowiązań <i>ipso iure</i>	312
1. Wykonanie zobowiązania	312
2. Formalne zwolnienie z zobowiązania	313
3. Nowacja	314
4. <i>Confusio</i>	315
5. <i>Concursus causarum lucrativarum</i>	316
§ 109. Umorzenie zobowiązań <i>ope exceptionis</i>	316
1. <i>Pactum de non petendo</i>	316
2. Potrącenie (kompensacja)	316

Wybrana literatura	319
Podręczniki i skrypty prawa rzymskiego	319
Wydawnictwa pomocnicze	320
Indeks haseł rzeczowych	321

W 1969 roku ...
 Interwista profesora ...
 Katedry Prawa Rzymskiego ...
 Opiekiach z podtytułem ...
 w zakresie ...

korzystywany jest ...
 nym, stąd się ...
 prawa rzymskiego ...
 w Collegium ...
 205. W roku 1977 ...

Mimo to ...
 o prawo rzymskie ...
 wykazał praktyki ...
 lary dydaktyczne ...
 dencje. Stało się ...

Wynaważamy ...
 przedstawia treść ...
 podległości ...
 podległości ...
 nie ...
 podległości ...
 czołych. Ze w ...
 czołych ...
 dydaktycznych

...
 adzi. Stąd ...
 tunc ...
 ...
 ...

